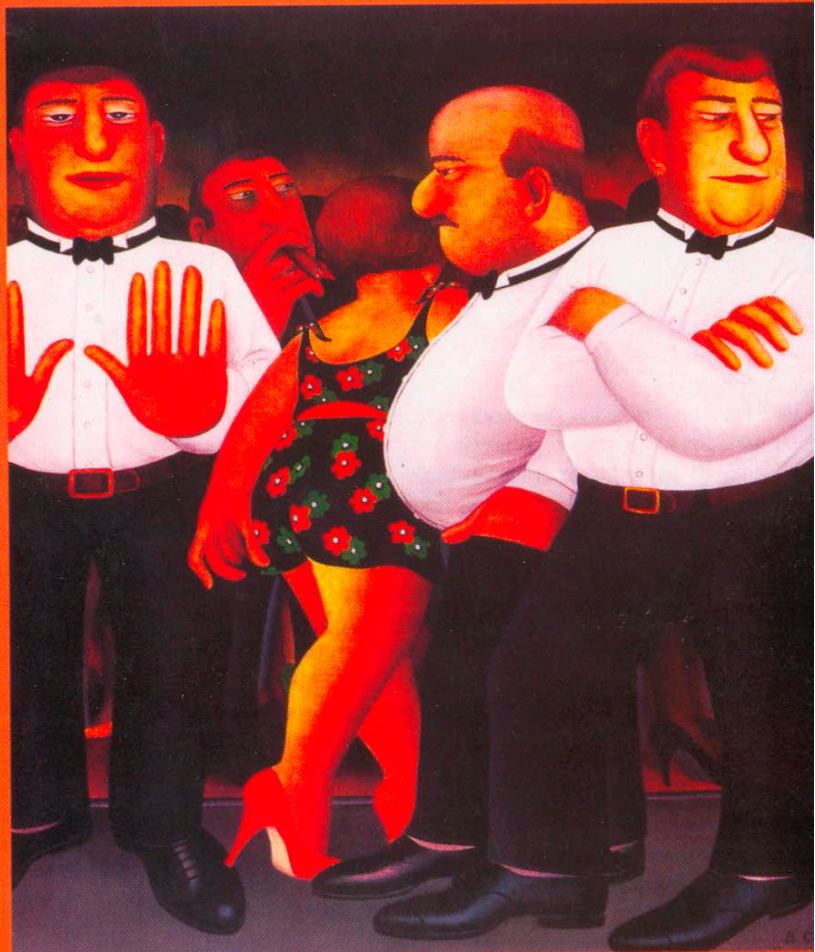

Леополдо Алас-Кларин

ИЗМАМА и други РАЗКАЗИ

ПОРЕДИЦА ЗА ИСПАНОЕЗИЧНА ЛИТЕРАТУРА

HISPANICA

Леополдо Алас-Кларин

ИЗМАМА И ДРУГИ РАЗКАЗИ

Превод: Десислава Анастасова

ПОРЕДИЦА ЗА ИСПАНОЕЗИЧНА ЛИТЕРАТУРА

HISPANICA

ДВЕТЕ КУТИИ

I

Вентура бе роден за цигулар. В това вярваше цялото негово семейство, откак бъдещият маестро навърши осем години. Никои не помнеше кой постави в ръцете на предопределения за музикант първата цигулка, макар че всички добре помнеха тържествения ден, в който един прочут маестро сложи ръка върху главата на Вентура и с пророчески глас изрече: "Това момче е бъдещият Паганини." На дванайсет години Вентура вече караше своята цигулка да говори, а гостите да плачат разчувствани от очарование. Думичката гений, която по онова време вече бе общоприета, често отекваше в ушите на преждевременно развитото дете. Някакъв шарлатанин, който се занимаваше с хороскопи, се зае със съдбата на музиканта и срещу безсрамно висок хонорар написа на една хартийка:

"Или това дете ще стане изключителна личност, или ще бъде нещастник. Или ще впечатли света с артистичните си способности, или ще се превърне в оскотял престъпник."

Майката на Вентура започна да се тревожи. Страшната дилема я принуждаваше да желае повече от всичко за своя син славата на артист.

- Каквото и да е - казваше тя - само не злосторник!

Бащата се усмихваше, сигурен в успеха. Един чичо по майчина линия, който също се увличаше по хороскопите, които по онези времена очевидно бяха на мода, обяви с гадателски тон:

- Или в храма на славата, или в затвора! Или лаврови венци, или тръни!

Вентура бе уверен, че няма да отиде в затвора, или поне не по негова вина.

Той силно обичаше музиката и макар и да не беше

вманиачен в изкуството, култивираше у себе си добрия вкус, четейки от онези книги, които укрепват волята и желанието за справедливост.

Поради своите артистични способности той бе твърде интелигентен за възрастта си и на петнайсет години вече притежаваше достатъчно разум, за да разбере, че преди всичко е човек, а всички онези теории, които проповядваха неговите роднини и приятели относно необикновената мисия на артиста и изключителния дух на гения, бяха неморални и опасни.

Поради своя слаб характер обаче Вентура се оставяше да му бъдат наложени навиците и поведението на гения, макар и в дъното на душата си да не се оставяше да бъде изкушен. Той бе суетен като всички останали. И се считаше за голям музикант, но не заради това, което вече бе научил и заради което му се възхищаваха всички невежи - съседи, роднини и приятели, а поради това, което носеше вътре в себе си и което неблагоразумните му почитатели не можеха да разберат. Обичаше много повече мечтите, отколкото шумните успехи, които винаги постигаше. Заради любовта към своя баща, който чрез него поддържаше тщеславието си, Вентура изнасяше концерти, които неизменно му носеха невиджани овации. И с едва доловима тъжна усмивка послушният младеж свеждаше обсипаната си с черни къдрици глава над цигулката, така както някой влюбен се обляга в скута на своята любима. Той поздравяваше публиката и поглеждаше към ъгъла, където се криеше баща му, сякаш посвещаваше на него всичките аплаузи, които получаваше: "Твои са, за теб са!" За себе си Вентура предпочиташе други, не толкова суетни удоволствия. В моментите на самота той бе открил за себе си тайните на музиката: отражение на най-красивите и неизразими душевни дълбини. В душата си таеше непреодолимата вяра, че любимият му инструмент би могъл да роди звуци, изказващи всичко, сътворено в екстаза на самотно му вдъхновение. Ала също така знаеше, че да търси тези звуци е едно все още непосилно за-

нимание за него. Това, което му показваха учителите, не бе достатъчно, за да изрази чувствата, които изпитваше. Безполезно бе да се опитва да научи тайнствения начин на изпълнение, нужен да достигне най-високите небеса на поезията, която Вентура съзираше в музиката.

Ако го бяха накарали да напише всичко, което усещаше като нова естетика в музиката, той нямаше да може да обясни идеите си дори и приблизително. И с никого не можеше да сподели какво чувстваше. Прочутите музиканти и артисти не го разбираха.

Един известен композитор му каза:

- Вентура, престани да мечтаеш и учи. Би могъл да станеш голяма работа, а вместо това ще се превърнеш в маниак. Свири това, което свирят останалите, опитай се да го изсвириш по-добре от тях и така ще спечелиш слава и богатство.

И в крайна сметка стана така, че мечтателят започна да не споделя с никого мечтите си, макар и да не изостави надеждата, че някой ден ще открие това, което той наричаше "откровена музика". В главата и сърцето му се бе вселило убеждението, че всички използвани средства на инструментализма са фалшиви и престорени; че ефектите на хармонията и на мелодичните комбинации противоречат на истинската простота на изказа. За него изкуството бе религия, но не в педантичния и тривиално религиозен смисъл на тази дума, а като част от артистичното изразяване на вярата, нещо като неспирна молитва на света. Той смяташе за скверност, грях и богохулство липсата на гениалност в музикалните форми. Да се ласкаят сетивата, да се изразяват чистите чувства със сладострастни милувки на въздуха в ушите, за него бе истинско предателство към изкуството. Той не искаше да сътвори една напълно нова музика, бе оставил това грандиозно начинание на композиторите. Считаше обаче, че на малкото добри неща, които вече са написани, им липсва онази благородна и свята искреност, за която мечтаеше и която напразно се опитваше да открие. И бе

посветил целия си труд и време на тази идея, докато другите се занимаваха с усъвършенстване на техниките си в изкуството. Неговото поведение започна да се коментира сред артистите и се намериха такива, които дори започнаха да твърдят, че има цигулари, които, макар и не толкова прочути, са много по-добри от него.

- Това момче сякаш дреме върху цигулката - възкликна някакъв велик критик, от тези, които говорят за музика, но не защото разбират, а защото другите не са наясно.

Фразата си спечели слава и един редактор я повтори, подобрена поради находчивата хрумка да я напише на латински: *Quandoque bonus dormitat Homerus*.

Бащата на Вентура мигом пожела да даде отговор в същия вестник, но се въздържа, убеден от аргументите на чичото, онзи с хороскопите.

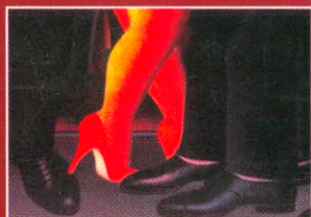
- Надсмей се на техните глупости, Родригес - казваше чичото. - Всички редактори на света заедно с всичките латински дивотии, взети заедно, не могат да попречат на син ти да има най-добре развитото чувство за филхармогенност.

Тази нищо не означаваща думичка, смесица от гръцки и латински, която чичото си бе съчинил, звучеше като неразрушим аргумент в ушите на семейството.

- Нека завистниците говорят каквото си щат - отсеке в крайна сметка мъдрецът.

II

Годините минаваха. Вентура постигна много успехи и наистина беше станал известен. Ала славата му не растеше и мечтите на бащата относно гениалността на момчето се бяха изпарили. Като всички, които не са съвсем наясно колко струва талантът, сеньор Родригес възлагаше най-голямо значение на славата и нейното бързо постигане. Това, което той желаше най-силно, бе синът му да бъде прочут в цяла Европа, и то на възрастта, на която

Леополдо Алас-Кларин (1852-1901) е един от най-ярките представители на испанската проза и публицистика от края на XIX век. Предшест-

веник на така наречената “Генерация-98”, дала на световната литература имената на Мигел де Унамуно, Анхел Ганивет, Пио Бароха, Антонио Мачадо и други, Кларин осъществява неизбежния идеен преход от реализма към модернизма в испаноезичната белетристика, в чийто най-виден изразител се превръща Рубен Дарио.

Предлаганият сборник “ИЗМАМА и други РАЗКАЗИ” включва някои от най-значимите творби на писателя, публикувани в различни испански вестници в края на XIX век.

Макар и писани преди повече от 100 години, разказите на Кларин звучат модерно и до днес заради своя язвителен и алегоричен език, натоварен с дълбоки философски и нравствени послания. Приятно четене.